

dvomi o (ne)uspehu tega projekta so se ob premierni predstavitvi v hipu razblinili. Snežnik in kraji, ki so stoletja povezani z njegovimi muhami in čari, so dobili enkratno in neponovljivo filmsko upodobitev. Dolg aplavz na koncu projekcije je povedal vse. Enako spontano so mu zaploskali Bistričani kot tudi številni planinski prijatelji in gostje iz vse Slovenije. Bistriški planinci so ob tej slovesnosti izdali že štiri-

deseto barvno razglednico o Snežniku, tokrat z motivi snežniškega cvetja. Podatek, da so doslej natisnili že kakih 500.000 snežniških razglednic, je zgovoren. Zares lepo in praznično vzdušje na tem večeru so s svojim nastopom obogatili pevci mešanega zbora upokojencev, mladinskega zbora osnovne šole Dragotina Ketteja, recitatorji z dvema pesmima o Snežniku in domači narodnozabavni ansambel »Snežnik«.

LIVIO ISAAK SIROVICH: CIME IRREDENTE — NEODREŠENI VRHOVI

ALPINISTIČNO ZGODOVINSKA SAGA O TRSTU

DUŠAN JELINČIČ

V lanskim povsem znosni poletni vročini se je v Italiji pojavila knjiga s pravzaprav kar običajnim naslovom, *Cime Irredente*, ali, v slovenskem prevodu, *Neodrešeni vrhovi*, ki je v Trstu dokaj dvignila politično temperaturo.

Človek, vaje poplave vsakovrstnih knjig, bi ob bežnem pogledu na naslovnico rekel, glej, še ena planinska knjiga. Toda dovolj je, da si to naslovnico natančneje ogledamo in takoj vidimo, da je knjiga nekaj drugačnega in pravzaprav nekaj posebnega. Knjigo je napisal človek z imenom **Livio Isaak Sirovich**, kar jasno dokazuje njegov slovansko-židovski izvor. Podnaslov se glasi *Viharen zgodovinsko-alpinistični primer*, na naslovnici pa je natisnjena še stara razglednica s planinsko pokrajino, orlom in predvsem italijansko kraljevo zastavo.

Ne, ne gre za običajno planinsko ali alpinistično knjigo. Ko nato nepoučen bralec knjigo prebere, doživi drugo presenečenje. Gre namreč za eno od najbolj popolnih zgodovin mesta Trst v zadnjem stoletju, kar jih je sploh izšlo, prikazana pa je preko zgodbe njegovih alpinistov, kar daje celotni zgodbi poljuden značaj.

Zgodbi? Znani italijanski pisatelj **Mario Rigoni Stern**, ki se je zelo zavzemal za to, da bi knjiga končno izšla pri turinski založbi Vivalda, je na zavihku napisal, da gre za nenavaden roman med zgodovino, alpinizmom in kroniko, tržaška zgodovinarja **Elio Apih** in **Teodoro Sala** pa sta dodala, da gre za stoletno sago, ki ji gre za podrobnosti in jasnost.

OBRAMBA PRED SLOVENSKIM BARBARSTVOM

Preden opišemo, za kaj pravzaprav gre, naj na kratko predstavimo avtorja. Livio Isaak Sirovich je sin litovsko-nemške Židinke in očeta dalmatinskega porekla. Rojen v Trstu leta 1949 se ukvarja s turnim smučanjem in alpinizmom, zaposlen pa je kot raziskovalec v geofizikalnem observatoriju v Trstu. Po objavi krajših strokovnih in tematskih publikacij je septembra 1995 pri veliki italijanski založbi Mondadori izšla njegova spominska knjiga »Cari — non scrivete tutto« (Dragi, ne mi opisati

vsega) in nazornim podnaslovom »Isaakovi: neka družina v primežu med Hitlerjem in Stalinom«, kjer objavlja materino korespondenco z družinskimi člani, ki so ostali v Litvi.

Kako je nastala ta knjiga? Marsikdo se verjetno spomni, da so leta 1985 v Trstu ustanovili Odbor za obrambo italijanstva, ki se je z vsemi silami boril za to, da bi preprečil odobritev globalnega zaščitnega zakona za Slovence v Italiji, ali, kot je ironično napisal avtor, za »obrambo tatarske puščave«... V ta Odbor je pristopil ves desničarski, reakcionarni in nazadnjaški Trst, torej cela vrsta organizacij, ustanov in celo trgovin in posameznikov. K temu je pristopilo tudi italijansko tržaško planinsko društvo vsedržavnega Cluba Alpino Italiano (CAI) z imenom Alpina delle Giulie. Sirovich se je tako skupno s prijatelji-alpinisti nehote znašel, formalno sicer, na strani tistih, ki so se borili proti pravicam Slovencev v Italiji. Ko je zahteval pojasnila, so mu vrgli v obraz, da je Alpina delle Giulie nastala pred več kot sto leti prav zato, da bi se branila pred »slovenskim barbarstvom«.

Sirovicheva skupina je seveda vztrajala, da je Alpina nepolitična organizacija, ki ima drugačne cilje, vendar jo je vodstvo društva preslišalo. Na dobro zrežiranem občnem zboru so jo preglasovali in nato kakih dvajset članov vrgli iz društva. Tako se je začela pravna afera, ki se še danes ni zaključila. Osrednje vodstvo Cluba Alpino Italiano se sicer ni povsem jasno izrazilo, zato pa je sodstvo dalo prav Sirovichevi skupini, ki je morala svojo obrambo podkrepiti s stvarnimi zgodovinskimi dokazi. To je tudi storila, saj je zbrala grmado dokumentov, podatkov in zgodovinskih dejstev, ki sedaj tvorijo ogrodje tega romana.

400 STRANI DOLG VEČPLASTNI ROMAN

Tako se je začela ta neskončna zgodba. Glavni raziskovalec preteklosti tega tržaškega planinskega društva je bil prav Sirovich, ki se je poglobil v sto let dolgo obdobje. In odkril neverjetne stvari in osupljive podatke. Kako je bila ustanovitev Alpine tesno povezana s krajevno framazonsko ložo, kako so v notranjosti društva zatirali Žide, kako se je počasi razbohotil nacionalizem,

ki je razdvajal prijatelje in dolga desetletja sejal strup in predvsem kako je bilo stanje v Trstu presenetljivo podobno stanju v Memelu v Litvi, torej rojstnem kraju Sirovichove matere, ki je prav tako stičišče več narodnosti.

Predolgo bi bilo, da bi opisali vse zanimivosti tega večplastnega romana, ki je dolg skoraj štiristo strani. Zgodbe iz preteklosti so povezane predvsem s pravnimi razprtijami v sedanosti, vse pa je tako zanimivo in harmonično povezano med seboj, da knjige ne izpustiš iz rok, dokler je ne prebereš do konca. Brez dvoma je Cime Irredente tekst, ki naravnost strastno zagovarja prisotnost Slovencev v Trstu kot enakovrednih članov te družbe z njihovo kulturo, ponosom, dostojanstvom in polnopravnimi strukturami. Avtor počenja to iz ljubezni do pravičnosti in resnice, kar mu je lahko v čast in ponos.

Tako Sirovich opisuje prvi in drugi tržaški proces, požig Kulturnega doma leta 1920, ustrelitev **Tomažiča** in tovarišev na Opčinah, kjer je eden od krvnikov s tribalnim ritualom namakal svoj robec v kri ustreljenih in bil zato po koncu vojne obsojen na sicer minimalno kazen. V današnjih časih pa se posveča bitkam **Sama Pahorja** v tržaškem občinskem svetu, opisuje, kako je med homilijo v slovenščini, ki jo je imel nedavno umrli tržaški škof **Bellomi**, v stolnici sv. Justa med mašo počila petarda, kako je nekdanji mladi fašistični škvadrist poročil Slovenko in poslal otroke v slovensko šolo, pa tudi gonjo o fojbah, ki se ciklično obnavlja, ko se Italija in Slovenija približata, in še drobce iz vsakdanjega življenja Italijanov in Slovencev v Trstu. Eden od glavnih ciljev te knjige pa je razkrinkavanje lažnih mitov, v katerih je Trst živel in, žal, živi še danes.

MITI IZ DRUGIH ZORNIH KOTOV

Naj nanizamo nekaj drobnih podatkov, ki jih izvem iz tega romana. Leta 1991 je neki tržaški dnevnik objavil najbolj običajne židovske priimke v mestu, imetniki teh priimkov pa so nato prejeli več sto telefonskih klicev z grožnjami in žalitvami. Mimogrede: pa naj še kdo reče, da je Trst strpno mesto! — Obstaja tudi »pravljica«, da je nič manj kot Evropski parlament svečano izjavil, da je slovenska manjšina najbolj zaščitená manjšina v Evropi. No, izmislil si jo je nekdanji evropski parlamentarec, predstavnik nacionalistične Liste za Trst **Manlio Cecovini**. Sam je to zatrdil na neki skupščini tega mednarodnega foruma in nato v Trstu pač poročal, da je bilo to rečeno v Strasbourgu. Pravzaprav ni niti lagal...

Nadaljujmo: Priimek **Camber**, ki ga ima tudi tržaški poslanec v italijanskem parlamentu, katerega bistvena značilnost je sovražstvo do Slovencev in poudarjanje italijanstva, najdemo v Trstu (tam jih je v telefonskem imeniku šest), ne pa v Firencah ali Rimu. Zasledimo jih v Zagrebu, kjer jih je osem, ter v Sarajevu, kjer jih je kar šestindvajset! Kdor se v Trstu ima za »italianissima«, ima vedno nekaj slovanske krvi...

Čeprav je bil tedanji Odbor za obrambo italijanstva v Trstu zelo glasen, se je vanj vključilo le pet odstotkov tržaških organizacij in ustanov... Malo, kajne?

In ko smo že pri mitih, je treba razkriti tudi kako bolečo resnico, ki jo Sirovich v knjigi tudi poudarja. Veliki tržaški alpinist **Emilio Comici**, ki je, kot Slovenci v Trstu radi poudarjamo, pel slovenske pesmi v Dolini Glinščice in plezal z **Jožetom Cesarjem** in drugimi Slovenci, je vsako svoje predavanje zaključil s stavkom: »Treba si je upati! Tako nas uči Duce!« Marsikdo bo lahko oporekal, da si v tistem času moral biti fašist, če si hotel preživeti. Toda če smo že pri legendarnih alpinistih: kaj ni eden od »kraljev Dolomitov« **Bruno Detassis** moral v koncentracijsko taborišče v nacistično Nemčijo in je veliki **Ettore Castiglioni** umrl na begu iz fašističnega zapora? Onadva (in še mnogi drugi) so dokazali, da temu ni čisto tako.

Tudi to je treba povedati! Roman Livia Isaaka Sirovicha Cime Irredente nam razkriva del druge, neznane, zabrisane in večkrat skrite resnice mesta Trst in njegovih protagonistov. Ko brskaš po preteklosti in drezaš po še neizpeti zgodovini, vedno naletiš na protislovja, polresnice in izkrivljene resnice, Sirovichev alpinistično-zgodovinski roman pa nam odkriva lep del prav te še neodkrite realnosti.

S smučni čez severno steno Dolgega hrbta (2473 m)

Letošnjega 2. februarja okrog poldneva je 35-letni **Davo Karničar**, alpinist z Jezerskega, presmučal severno steno Dolgega hrbta (2473 m). Vreme televizijski ekipi »Gore in ljudje« ni omogočilo snemanja tega podviga. To dejanje je, kot nam je dan pred tem smučanjem dejal Davo, le kamenček v mozaiku, ki ga alpinistični smučar Karničar načrtno sestavlja za jesensko neprekinjeno smučanje z vrha Everesta (8848 m) v bazni tabor pod to goro. Lani mu je, kot se spominjamo, vreme to onemogočilo, letos pa bo poskusil še enkrat.

Po opoldanskem smučanju čez severno steno Dolgega hrbta se je po radijski zvezi oglasil očetu **Andreju**. Zaupal mu je, da so bile snežne razmere v zgornjem delu odlične, nato so se slabšale, vseeno pa s smučanjem severozahodnega dela ni imel težav.

Z vrha je odsmučal v smeri Mlinarskega sedla, od tam do Skreta, po prečki dela plezalne smeri do steze, ki vodi z Grintovca, do Stebra in od tam skoraj navpično na Zgornje Ravni ter je pri tem premagal višinsko razliko 1600 metrov.

S smučni in plezalno jpremo je ta dan odšel od doma malo po četrti uri zjutraj in se ob 9. uri že oglašil iz vrhnjega dela stene.

Mirko Kunšič